

Educația interculturală

Prof. Marinescu Mădălina-Angela
Școala Profesională Daneți

Educația interculturală constituie o opțiune ideologică în societățile democratice și vizează pregătirea viitorilor cetățeni în așa fel încât ei să facă cea mai bună alegere și să se orienteze în contextele multiplicării sistemelor de valori. Adaptarea la mutația și diversitatea culturală e necesară atât pentru „minorități”, cât și pentru „majoritari”, în interacțiunile prezente și viitoare.

De altfel, demarcația clasică între majoritari și minoritari e tot mai dificil și periculos de realizat, în funcție de multiple perspective de referință, toți indivizii pot fi minoritari, racordându-se la subcoduri culturale oarecum diferite. Sunt, de asemenea, situații când nu se mai știe cu claritate cine este minoritar și cine este majoritar.

Perspectiva interculturală de concepere a educației poate să conducă la atenuarea conflictelor și la eradicarea violenței în școală, prin formarea unor comportamente precum (cf. Walker, 1992, p. 8):

- aptitudinea de a comunica (a asculta și a vorbi);
- cooperarea și instaurarea încrederii în sânul unui grup, cum ar fi grupurile de tineri, de muncă, de joacă etc.);
- respectul de sine și al altora, toleranța față de opiniile diferite ;
- luarea de decizii în chip democratic;
- acceptarea responsabilității altora și a propriului eu;
- soluționarea problemelor interpersonale;
- stăpânirea emoțiilor primare;
- aptitudinea de a evita altercațiile etc.

Cine spune intercultural spune în mod necesar, plecând de la sensul plinar al prefixului inter-: interacțiune, schimb, deschidere, reciprocitate, solidaritate obiectivă. Spune, de asemenea, dând deplinul sens termenului cultura: recunoașterea valorilor, a modurilor de viață, a reprezentărilor simbolice la care se raportează ființele umane, indivizii sau societățile, în interacțiunea lor cu altul și în înțelegerea lumii, recunoașterea importanței lor, identificarea interacțiunilor care intervin simultan între multiplele registre ale aceleiași culturi și între diferite culturi" (Micheline Rey, 1984, p. 13).

Educația interculturală vizează o abordare pedagogică a diferențelor culturale, strategie prin care se iau în considerație specificitățile spirituale sau de alt gen (diferența de sex, diferența socială sau economică etc), evitându-se, pe cât posibil, riscurile ce decurg din schimburile inegale dintre culturi sau, și mai grav, tendințele de atomizare a culturilor.

Educația interculturală vizează dezvoltarea unei educații pentru toți în spiritul recunoașterii diferențelor" ce există în interiorul aceleiași societăți și mai puțin (sau deloc) o educație pentru culturi diferite, ceea ce ar presupune staticism și o izolare a grupurilor culturale. O educație concepută în perspectiva interculturală va resemnifica relațiile dintre școală și alte spații educative ; ea va depăși zidurile școlii, prelungindu-se și insinuându-se în activitățile informale.

Educația interculturală promovează cunoașterea și respectarea culturii, a tradițiilor și a stilului de viață ale comunităților entice, de către toți locuitorii din țară respective.

Când un individ se situează între două culturi există riscul apariției unui dezechilibru transcultural, din cauză că apare o tensiune între valorile specifice celor două sisteme culturale; în acest tranzit cultural, individul risca să se „rătăcească”, deoarece valorile „vechi” nu sunt (încă) validate și confirmate în cultură nouă, de inserție.

Persoana care pătrunde într-un alt orizont cultural se va vedea confruntată cu un alt sistem de percepție a realului, cu un ansamblu de viziuni culturale specifice asupra timpului și spațiului, cu un mod diferit de relaționare cu altul. În situația creată, trebuie să se exploateze simbolurile comune, elementele culturale asemănătoare care fac o breșă și pot facilita „trecerea” dintr-o lume (cu valorile ei) în alta, mai bogată și mai permisivă la valori eterogene. Pentru înțelegerea mutuală, este necesară o negociere a sistemului de referințe comune între partenerii acestui schimb. Elementele comune se pot converti în suporturi pentru catalizarea procesului de integrare .

Este naivă tranșarea între valori „rele” și „bune” în materie de cultură. Trebuie păstrate și exploatare contextuale valorile „vechi”, identice sau nonidentice cu cele ale culturii „gazda”. Doar astfel individul se va „acorda” cu o multitudine de stimuli culturali, poate diferiți, dar importanți, asigurându-se o receptare și o trăire a diversității modalităților culturale din noul mediu. Este foarte plauzibilă necesitatea restabilirii conjuncturale a unei alte ordini de priorități axiologice. Dar este obligatorie acumularea și semnificarea tuturor valorilor neexperimentate încă, pentru îmbogățirea spirituală a insului, ce este nevoit să se îndrepte spre alte orizonturi culturale. *Toleranța* grupurilor unul față de celălalt este de *tip pasiv*. Fiecare e centrat pe sine, ceilalți putând fi considerați o amenințare pentru identitatea grupului. Culturile coexistă fără conflicte, dar și fără relații consistente și cooperare.

- *interculturalitatea* accentuează *dimensiunea interactivă* a grupurilor culturale, entice, religioase care trăiesc în același spațiu, întrețin *relații deschise de interacțiune, schimb și recunoaștere mutuală*. Aceasta antrenează cu sine o înțelegere superioară a culturii proprii, în lumina diferitelor sisteme de referință.
 - *educația interculturală* poate fi, și este, apropiată dintr-o multitudine de perspective, astfel:
- ✓ C. Cuceș precizează, la nivel global, că educația interculturală vizează o abordare pedagogică a diferențelor culturale, strategie prin care se iau în considerare specificitățile spirituale sau de gen, evitându-se, pe cât posibil, riscurile ce decurg din schimbările inegale dintre culturi sau, și mai grav, tendința de atomizare a culturilor. De aceea, educația interculturală urmărește dezvoltarea unei *educații pentru toți în spiritual recunoașterii diferențelor ce există în interiorul aceleiași societăți*.
 - ✓ această educație se transformă într-un proiect dialectic de structurare a unei identități culturale deschise, având drept scop:
 - îndrumarea tinerilor pentru a asimila o cultură în perspective antropologică;
 - înțelegerea punctului de vedere al altuia, prin poziționarea inteligent relativista;
 - legitimarea identității culturale, împiedicând sacralizarea;
 - protejarea schimburilor, a ajuta fără culpabilizare poziționările personaliste;
 - asigurarea respectului diferențelor, dar în cadrul unui sistem de atitudini reciproce.
 - ✓ Un element de ordin practic, esențial în implementarea activităților de educație interculturală, este cel al relației cu curriculumul. Astfel, cea mai simplă posibilitate este că un cadru didactic să introducă elemente de educație interculturală, fie la nivel de conținuturi, fie în legătură cu dezvoltarea unor competente relevante, în activitatea sa curentă la clasă. O altă posibilitate este alocarea unui spațiu în curriculum, în cadrul curriculumului la dispoziția școlii, pentru activități dedicate cunoașterii unei/unor culturi sau a unor aspecte culturale particulare (limba, dans, arta, istorie, etc). Mai greu de realizat dar mult mai eficientă este însă perspectiva transversală, ce presupune integrarea perspectivei interculturale în toate componentele curriculumului într-o abordare transdisciplinară, ce presupune o atentă coordonare a activității în echipa de cadre didactice, astfel ca acest demers să nu afecteze negativ obiectivele pedagogice obișnuite. Activitățile extrașcolare reprezintă de asemenea oportunități extrem de importante pentru educația interculturală. Ele pot lua forma unor acțiuni punctuale (ex. excursie), uneori repetitive (ex. spectacol de Crăciun) sau structurate pe o perioadă mai mare de timp, eventual eșalonate pe durata întregului an școlar (ex. club intercultural, parteneriat școlar cu o clasă/școală cu elevi aparținând unui alt spațiu cultural). Este importantă în opinia noastră, pentru asigurarea coerenței mesajului educativ al școlii și pentru maximizarea impactului activităților realizate, articularea strânsă dintre activitățile extrașcolare și cele din clasă. Astfel, activitățile extrașcolare sunt mai eficiente dacă sunt pregătite prin activități de învățare specifice în clasă, iar activitățile la clasă nu au decât de câștigat din valorificarea experienței oferite de activitățile extrașcolare. În toate aceste tipuri de activități este fundamentală deschiderea spre comunitate, valorificarea resurselor acesteia, nu doar a celor materiale, ci mai ales a celor legate de cunoștințe, experiențe și opinii. Cadrele didactice vor trebui astfel să-și proiecteze activitățile didactice și ținând cont de posibilitățile de colaborare oferite de comunitate, prin implicarea părinților, a ONG, a unor membrii marcanți ai comunității etc. O atenție specială se cuvine acordată reflectării asupra experiențelor de învățare prilejuite de activitățile cu specific intercultural, precum și evaluării împreună cu elevii a impactului

acestora. O modalitate practică, eficientă și cu virtuți formative evidente, utilizată cu deosebit succes este folosirea jurnalului elevilor sau solicitarea exprimării în scris a opiniilor în legătură cu un anumit eveniment sau o anumită acțiune realizată. Activitățile vor avea un impact mărit dacă elevii sunt implicați activ atât în alegerea tematicii, cât și în organizarea, planificarea și realizarea acestora.

BIBLIOGRAFIE :

- “Tradițional și modern în învățământul preșcolar- O metodică a activităților instructiv-educative”, Monica Lespezeanu, Editura Omfal Esential, Bucuresti, 2007;
- “Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani)”, 2008;
- “O noua provocare pentru educatie: Interculturalitatea” – Teodor Cozma, Editura Polirom, Iasi, 2001.